

Veiligheid in de Amsterdamse Transvaalbuurt

Inzet van particuliere straat: werkt dat nou?

We zien steeds vaker nieuwe gezichten met een ander uniform in onze woonbuurten surveilleren. Van stadswachten tot straatcoaches en van vliegende brigades tot stadstoezicht. Al deze toezichthouders hebben als taak de leefbaarheid en veiligheid op straat te vergroten. Over een periode van drie jaar is in kaart gebracht wat het effect van particuliere toezichthouders was op de veiligheid in de Amsterdamse Transvaalbuurt.

PAUL HULSHOF, SANDER FLIGHT *

Veiligheid is tegenwoordig niet meer de exclusieve verantwoordelijkheid van de politie. Gemeenten, ondernemers en zelfs bewoners moeten daar een steeds grotere steen aan bijdragen. De terugtrekkende trend van de politie heeft zich al een aantal jaren geleden ingezet. Om het ontstane gat op te vullen, hebben gemeenten de afgelopen jaren verschillende nieuwe toezichthouders in het leven geroepen.

De grote vraag is of particuliere toezichthouders daadwerkelijk een bijdrage kunnen leveren aan meer veiligheid op straat en zo ja, hoe dat dan het beste georganiseerd kan worden. In Amsterdam Oost weten ze inmiddels hoe dit werkt. Daar is ruim drie jaar lang geëxperimenteerd met de inzet van particuliere toezichthouders.

Deal, gokken en hangen

Onderzoeks- en adviesbureau DSP-groep heeft over een periode van drie jaar in kaart gebracht wat het effect van particuliere toezichthouders was op de veiligheid in de Amsterdamse Transvaalbuurt. Deze arbeiderswijk uit de jaren twintig in Amsterdam-Oost, werd in 2007 door voormalig minister *Ella Vogelaar* aangemerkt als

Krachtwijk. In de wijk is meer dan de helft van de bewoners niet-westers allochtoon, de woningen zijn klein en veel kinderen hangen dagelijks tot laat in de avond rond op straat. Uit een onderzoek bleek dat een substantieel deel van de bewoners en ondernemers in de buurt slachtoffer was van ernstige overlast en criminaliteit. De politie signaleerde een toename van de problemen, veelal veroorzaakt door hangjongeren, gokkers, dealers en drugsgebruikers.

Kortom, de Transvaalbuurt was enkele jaren geleden een buurt met structurele veiligheidsproblemen. De politie had te weinig mankracht om dagelijks op te

konden zijn in de buurt. Alleen particuliere organisaties konden deze flexibiliteit garanderen. Gestart werd met een pilot, waarbij de keuze viel op het bedrijf International Security Agency (ISA). Zij konden toezichthouders leveren die voldeden aan het gewenste profiel: fysieke kracht, stevige uitstraling en het beheersen van straattaal. Na het succes van de pilot is het project met drie jaar verlengd.

Toezichthouders

Elke dag hielden de toezichthouders in tweetallen toezicht in de buurt. Ze reden rond op fietsen, maar maakten ook wandelingen of bleven een tijdlang

Zowel de feitelijke veiligheid als het gevoel van veiligheid is sterk gestegen

treden tegen allerlei overlastveroorzakers. Het bestuur van het stadsdeel besloot daarom de hulp in te roepen van extra toezichthouders die zowel gedurende de dag als de nacht en zowel doordeweeks als in het weekend op wisselende tijden zichtbaar aanwezig

zichtbaar aanwezig op hotspots. Vooraf verwachtten politie en stadsdeel dat een deel van de overlast en criminaliteit zich zou verplaatsen naar andere plekken in de buurt of op tijdstippen waarop de toezichthouders niet aanwezig waren. Daarom is zoveel mogelijk

toezichthouders op

gewerkt met wisselende toezichten en werd het toezichtgebied uitgebreid of ingekort, afhankelijk van de ontwikkelingen in de buurt. De gedachte was dat overlastveroorzakers zich op die manier niet konden aanpassen aan het ritme van de toezichthouders. Op momenten met meer kans op overlast zoals zomerse dagen werd zelfs gewerkt met dubbele diensten. Toezichthouders waren dan gedurende zestien uur per dag aanwezig.

De particuliere toezichthouders hadden primair als taak om overlast en criminaliteit te signaleren en zoveel mogelijk

overlastveroorzakers aan te spreken op hun gedrag of weg te sturen uit de buurt. De prioriteit van het toezicht lag bij het aanpakken van drugsgebruik, dealen en overlast van rondhangende groepen jongeren. Tijdens hun aanwezigheid werd ook gelet op leefbaarheidszaken zoals het signaleren en melden van grofvuil en kapotte verlichting. Als de toezichthouders getuigen waren van criminaliteit, werd dit direct gemeld aan het wijkteam van de politie. Bij voldoende capaciteit van de politie, hielden de toezichthouders de dader vast om deze vervolgens over te dragen aan de politie. Bij grote incidenten

werd van de toezichthouders terughoudendheid verwacht: wachten op de politie en observeren welke personen betrokken zijn bij het incident zodat deze later kunnen worden aangehouden. Alle dagelijkse werkzaamheden en bevindingen werden na afloop van de dienst vastgelegd in dagrapporten. Deze informatie was niet alleen nodig om sturing te geven aan het werk van de toezichthouders, maar vergrootte bij politie en gemeente de informatiepositie ten aanzien van de ontwikkeling van criminaliteit en veiligheid in de buurt.

Resultaten

Veel mensen denken dat hangjongeren, drugsdealers of drugsverslaafden zich niets aantrekken van onbevoegde toezichthouders. Deze raddraaiers zouden immers precies weten dat het geen politiemensen zijn en dat ze geen wettelijke bevoegdheid hebben om tegen hen op te treden. Toch hebben de toezichthouders in de Transvaalbuurt een belangrijke bijdrage geleverd aan meer veiligheid in de buurt. Zowel de feitelijke veiligheid als het gevoel van veiligheid is sterk gestegen. Uit de dagrapportages van de toezichthouders blijkt dat zij in het laatste jaar 80 procent minder overlast op straat waarnamen in vergelijking met het eerste jaar. Vooral het openlijk dealen en gebruiken van drugs was afgenomen. Ook de aangiftecijfers van de politie laten een positieve trend zien: het aantal aangiften is sinds de start van het project met 13 procent gedaald. Deze positieve ontwikkelingen hebben zich uiteindelijk ook vertaald in een verhoogd gevoel van veiligheid van bewoners. Aan het einde van het project gaven die een rapportcijfer »

Randvoorwaarden voor succes bij onbevoegd particulier toezicht op straat

1. Zorg dat dit soort toezicht een vast onderdeel uitmaakt van bevoegd toezicht (politie of BOA). Als de particuliere toezichthouders geen 'back-up' krijgen van regulier bevoegd toezicht, is hun effect beperkt.
2. Particulier toezicht moet onderdeel uitmaken van een breder pakket aan maatregelen. Aanspreken van dealers op hun hinderlijke aanwezigheid heeft geen zin wanneer er geen gebiedsverboden kunnen worden opgelegd.
3. Samenwerking tussen stadsdeel, politie, particulier toezicht en gemeentelijk toezicht is cruciaal gebleken. Dit is een proces dat tijd kost en waar tijd voor genomen moet worden. Het heeft een aantal maanden geduurd voordat het particulier toezicht opgenomen was binnen het dagelijkse proces van de politie. Beide partijen moeten elkaar leren kennen en op elkaar leren vertrouwen.
4. De politie moet duidelijk regie voeren in de dagelijkse aansturing van de toezichthouders. Omdat de groep toezichthouders wel eens wisselt van samenstelling is het belangrijk dat de politie leidend hierin is.
5. De kwaliteit van de toezichthouders is doorslaggevend. Zij moeten fysiek en mentaal sterk zijn en niet bang om de overlastveroorzakers aan te spreken. Communicatieve vaardigheden in combinatie met het kunnen uitoefenen van gezag zijn belangrijke voorwaarden.
6. Tot slot is de inzet van particulier toezicht een project met lange adem. Om ervoor te zorgen dat het toezicht effectief blijft, dient periodiek gemonitord te worden wat de resultaten en effecten zijn. Dat heeft er in de Transvaalbuurt toe geleid dat het project tussentijds een aantal malen is bijgesteld wat betreft wijze van optreden, toezichtgebied, toezichttijden en informatie-uitwisseling.

De particuliere toezichthouders hadden primair als taak om overlast en criminaliteit te signaleren en overlastveroorzakers aan te spreken op hun gedrag of weg te sturen uit de buurt.

voor veiligheid dat twee punten hoger lag dan het cijfer dat ze gaven bij de start van het project. Met name het bedreigende gedrag, dealen, drugsgebruik, geluidsoverlast en vervuiling

diezelfde periode gestart met een integrale aanpak van drugspannen, een aantal dealers hebben gebiedsverboden opgelegd gekregen, het stadsdeel stelde een alcoholverbod in, en de politie

Een belangrijke motor van succes is de hechte samenwerking tussen politie en toezichthouders

waren volgens bewoners afgenomen. Natuurlijk kunnen deze positieve cijfers niet alleen worden toegeschreven aan de aanwezigheid van de particuliere toezichthouders. In de buurt is in

hield samen met gemeentelijke handhavers op bepaalde momenten speciale acties tegen de drugs- en jongerenoverlast. Uiteindelijk heeft het hele pakket aan maatregelen geleid tot een forse

verbetering in de buurt. Voor de bijdrage van het particuliere toezicht aan de verbetering van de veiligheid is vooral de vraag hoe het toezicht functioneerde van belang.

Hoe werkte het particuliere toezicht?

De particuliere toezichthouders traden vooral op tegen rondhangende dealers, drugsgebruikers en overlastgevende jongeren. In veel gevallen hoefden ze niet eens een waarschuwing te geven. Hun aanwezigheid was meestal afdoende voor dealers, gebruikers en jongeren om te vertrekken. De toezichthouders bleven hinderlijk in de buurt van groepen dealers en jongeren rondhangen en wachtten net zo lang totdat zij vertrokken, of spraken hen aan en stuurden ze weg. Natuurlijk is dit proces niet zonder slag of stoot verlopen. De toezichthouders hebben een aantal maanden nodig gehad om gezag te winnen bij de doelgroep. Door hun kordate manier van optreden werden de toezichthouders ook verschillende keren ernstig bedreigd of uitgescholden. Dat heeft hen er niet van weerhouden om steeds maar weer hinderlijk in de buurt van overlastgevers te staan, een gesprek aan te knopen, of hen weg te sturen.

De kracht van het optreden zit vooral in hun doorzettingsvermogen en de back-up die zij kregen van de politie. Dat zijn twee open deuren, maar blijkt in de praktijk moeilijker te realiseren dan het lijkt. Samenwerking tussen nieuwe toezichthouders en politie heeft tijd nodig. Zij moeten elkaar leren kennen, vertrouwen wekken en aan elkaar wennen. Veel politiemensen keken raar op toen er van de ene op de andere dag twee toezichthouders in blauwe jassen bij de koffieautomaat in het politiebureau stonden. Het gewennings- en samenwerkingsproces heeft in de Transvaalbuurt bijna een jaar geduurd, ondanks het feit dat de politieleiding het project omarmde en vanaf het begin veel tijd investeerde in samenwerking, afstemming en aansturing. De politie had de dagelijkse leiding over de toezichthouders (operationele regie) en de toezichthouders startten en eindigden hun rondes op het poli-

tiebureau. Eens per week werd er op het politiebureau een uitgebreide briefing gegeven waarbij alle toezichthouders aanwezig waren. Tijdens deze briefing werden de laatste ontwikkelingen en acties met elkaar doorgesproken. De politie gaf aan welke acties zij gepland had in de buurt en er werden ervaringen uitgewisseld over incidenten. Op die manier wisten politie en toezichthouders van elkaar waar de ander mee bezig was. Door het dagelijkse persoonlijke contact zagen toezichthouders en politiemensen elkaar als collega's, wat het vertrouwen om op te treden tegen de overlast alleen maar versterkte. Ook voor de overlastgevers moest het duidelijk zijn dat politie en toezichthouders een hecht team vormden. Zo hebben toezichthouders van ISA samen met de politie speciale acties gedraaid, waarbij tot in de nachtelijke uren gezamenlijke patrouilles werden gehouden. Kortom, een belangrijke motor

van succes is de hechte samenwerking tussen politie en toezichthouders.

Conclusie

Het project in de Transvaalbuurt heeft laten zien dat dit type toezicht een positieve bijdrage kan leveren aan de leefbaarheid en veiligheid in een buurt. Voorwaarde is wel dat de politie het toezicht omarmt, bereid is tijd te steken in het project en toezichthouders ziet als belangrijk verlengstuk.

De kracht van het optreden van toezichthouders zit in het actief zijn in het aanspreken en ontmoedigen van overlastveroorzakers. Daarnaast voorzien zij de politie en het stadsdeel van belangrijke informatie over criminaliteit in de buurt.

Bijkomend voordeel van het inhuren van particuliere toezichthouders is hun grote mate van flexibiliteit. Ze kunnen namelijk zowel overdag als in de nacht worden ingezet. Per week kan worden

bepaald aan hoeveel uur toezicht behoefte is en zodra de problematiek is afgenomen kan het toezicht worden afgebouwd.

In de Transvaalbuurt zijn bewoners, ondernemers, bestuurders en politie overtuigd: onbevoegde particuliere toezichthouders kunnen een grote bijdrage leveren aan het verbeteren van de veiligheid en leefbaarheid op straat. Zelfs in woonbuurten waar sprake is van ernstige (drugs)overlast, bedreigingen en intimidatie. «

* Paul Hulshof is senior adviseur bij onderzoeks- en adviesbureau DSP-groep. Hij adviseert ministeries, gemeenten, politiekorpsen en het bedrijfsleven bij de aanpak van allerlei veiligheidsvraagstukken.

Sander Flight is partner bij DSP-groep en adviseert eveneens gemeenten, politiekorpsen, ministeries en private partijen bij de aanpak van allerlei veiligheidsvraagstukken.

(Advertentie)

Academie Bestuur & Recht

Toe aan een volgende stap in uw carrière?

Als afgestudeerd Security Manager krijgt u het diploma Bachelor of Business Administration (BBA).

Kies dan de hbo deeltijdopleiding

Security Management

Deze compacte studieroute leidt op tot manager van securityvraagstukken in organisaties, met name in de vitale infrastructuur. U zorgt voor business continuity, met nadruk op het voorkomen en oplossen van calamiteiten. De opleiding heeft een stevige bedrijfskundige basis met zowel relevante theorie als praktische vaardigheden en sluit aan bij actuele thema's. Het is ontwikkeld in samenspraak met security managers die in diverse sectoren werkzaam zijn.

Meer weten of aanmelden? Kijk op saxion.nl/sec

| organisatiekunde | recht en privacywetgeving | internationale theorie | ICT en veiligheid | criminologie | crisismanagement | risico-inventarisatie en analyse | corruptie en fraudebestrijding | internetbeveiliging | security modellen en concepten |

saxion.nl/sec

SAXION